

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมของสถานสงเคราะห์เด็ก

กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้มีหนังสือ ที่ พม ๐๓๐๖/๒๓๗๘ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า ด้วยกรมกิจการเด็กและเยาวชนซึ่งมีหน้าที่ในการให้การสงเคราะห์และคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมให้ มีหนังสือถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อหารือปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม กรณีข้อสันนิษฐานของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓๖ โดยมีประเด็นพิจารณาในที่ประชุมของคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๙ เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๙ ว่า กรณีที่มารดาเด็กแสดงความยินยอมยกมอบเด็กให้อยู่ในการสงเคราะห์อุปการะเลี้ยงดูในสถานสงเคราะห์เด็ก และมอบอำนาจในการให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแทนมารดาเด็กแล้ว และต่อมาพบว่าเด็กเกิดภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่บิดามารดาเด็กหย่าร้างกัน ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓๖ บัญญัติว่า “เด็กเกิดแต่หญิงขณะเป็นภริยาชายหรือภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีหรือเคยเป็นสามี แล้วแต่กรณี” ดังนั้น จึงต้องดำเนินการตามชายผู้เป็นสามีมาให้ความยินยอมหรือปฏิเสธการเป็นบิดาเด็ก หรือกรณีที่ไม่สามารถติดตามบิดาเด็กได้ ก็ต้องมีการดำเนินการร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของบิดาเด็ก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๘/๒๑ ซึ่งคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมมีความเห็นว่า การที่ต้องดำเนินการติดตามบิดาเด็ก หรือการดำเนินการร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของบิดาเด็กนั้น ที่ผ่านมามีต้องใช้เวลานานพอสมควรส่งผลให้เด็กต้องเสียโอกาสที่จะเป็นบุตรบุญธรรมได้อย่างรวดเร็ว คณะกรรมการฯ จึงมีมติให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนมีหนังสือหารือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า ในประเด็นดังกล่าวข้างต้นจะสามารถพิจารณาได้ว่าเด็กดังกล่าวเป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้งในความอุปการะของกรมกิจการเด็กและเยาวชน กรมกิจการเด็กและเยาวชนมีอำนาจในการแสดงความยินยอมมอบเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้โดยไม่ต้องติดตามบิดาเด็กมาให้ความยินยอมหรือปฏิเสธการเป็นบิดาเด็ก หรือดำเนินการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของบิดาได้หรือไม่ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๘/๒๒ ที่บัญญัติว่า “ในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม ถ้าผู้เยาว์เป็นผู้ถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก ให้สถานสงเคราะห์เด็กเป็นผู้ให้ความยินยอมแทนบิดาและมารดา ถ้าสถานสงเคราะห์เด็กไม่ให้ความยินยอมให้นำความในมาตรา ๑๕๔๘/๒๑ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๔๐๒/๑๕๒ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กรมกิจการเด็กและเยาวชนจึงหาหรือว่า ในกรณีที่มารดาของเด็กได้แสดงความยินยอมมอบเด็กให้อยู่ในการสงเคราะห์อุปการะเลี้ยงดูในสถานสงเคราะห์เด็ก และมอบอำนาจในการให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแทนมารดาเด็กแล้ว ต่อมาปรากฏว่าเด็กดังกล่าวเกิดภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่บิดามารดาเด็กหย่าร้างกัน กรมกิจการเด็กและเยาวชนจะมีอำนาจให้ความยินยอมมอบเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้โดยไม่ต้องติดตามบิดาเด็กมาให้ความยินยอม หรือปฏิเสธการเป็นบิดา หรือดำเนินการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของบิดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๒ ได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยมีผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน) ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม และผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากคำชี้แจงของผู้แทนกรมกิจการเด็กและเยาวชนว่า มารดาเด็กได้จดทะเบียนสมรสกับชายผู้เป็นบิดาเด็ก และได้มีบุตรด้วยกันมาแล้วหนึ่งคน จากนั้นมารดาเด็กได้ตั้งครรภ์บุตรคนที่สองแล้วคลอดออกมาภายหลังจากหย่าร้างกับชายผู้เป็นสามีในช่วงระยะเวลาเจ็ดสิบวันนับแต่วันที่การสมรสกับชายผู้เป็นสามีหรือเป็นบิดาเด็กได้สิ้นสุดลง ณ สถานพยาบาลซึ่งเป็นสถานสงเคราะห์เด็ก พร้อมกันนั้น มารดาเด็กได้แสดงความยินยอมยกมอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็ก และมอบอำนาจในการให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแทนมารดาเด็กด้วย ต่อมาพบว่าเด็กคนดังกล่าวเกิดภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่บิดามารดาเด็กหย่าร้างกัน จึงต้องตามบทบัญญัติมาตรา ๑๕๓๖^๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเหตุข้างต้น ทำให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนต้องดำเนินการติดตามชายผู้เป็นสามีมาให้ความยินยอมหรือปฏิเสธการเป็นบิดาเด็ก และกรณีที่ไม่สามารถติดตามบิดาเด็กได้ก็ต้องดำเนินการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของบิดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๑^๒ นอกจากนั้นที่ผ่านมาร มาตราเด็กได้ติดตามชายผู้เป็นบิดาเด็กมาตรวจพิสูจน์บุคคลด้วยวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์โดยการตรวจสอบสารพันธุกรรม (DNA) เพื่อพิสูจน์ความเป็นบิดาของเด็ก และสถานสงเคราะห์เด็กเคยติดต่อบิดาเด็กเพื่อให้มาตรวจพิสูจน์บุคคลแต่บิดาเด็กไม่ยินยอม หลังจากนั้นก็ไม่สามารถติดต่อบิดาเด็กได้เลย นอกจากนี้ กรมกิจการ

^๑มาตรา ๑๕๓๖ เด็กเกิดแต่หญิงขณะเป็นภริยาชายหรือภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีหรือเคยเป็นสามีแล้วแต่กรณี

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่บุตรที่เกิดจากหญิงก่อนที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ หรือภายในระยะเวลาสามร้อยสิบวันนับแต่วันนั้น

^๒มาตรา ๑๕๙๘/๒๑ การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดาและมารดาของผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครองต้องได้รับความยินยอมของมารดาหรือบิดาซึ่งยังมีอำนาจปกครอง

ถ้าไม่มีผู้มีอำนาจให้ความยินยอมดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือมีแต่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคนไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไม่ให้ความยินยอมและการไม่ให้ความยินยอมนั้นปราศจากเหตุผลอันสมควร และเป็นอุปสรรคต่อสุขภาพ ความเจริญ หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ มารดาหรือบิดาหรือผู้ประสงค์จะขอรับบุตรบุญธรรม หรืออัยการ จะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมตามวรรคหนึ่งก็ได้

เด็กและเยาวชนได้พยายามสืบเสาะหาถิ่นที่อยู่ของบิดาเด็กตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จนถึงขณะนี้ ยังไม่สามารถติดต่อกับบิดาเด็กได้ จากพฤติกรรมของบิดาเด็กที่ปรากฏ และการไม่ติดต่อกลับมาหาเด็ก เป็นเวลานานแล้ว กรมกิจการเด็กและเยาวชนจึงเห็นว่าบิดาเด็กได้ทอดทิ้งเด็กแล้ว

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาข้อหาดังกล่าวแล้ว มีความเห็น ว่าข้อเท็จจริงตามข้อหาข้อนี้ ปรากฏว่าเด็กนั้นได้เกิดภายในระยะเวลาสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่ บิดามารดาเด็กหย่าร้างกัน จึงสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามี ตามมาตรา ๑๕๓๖^๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะไม่มีการสืบหักล้างเป็นอย่างอื่น เมื่อปรากฏว่าเด็กมีทั้งบิดาและมารดา และกรณีนี้มารดาของเด็กเพียงผู้เดียวได้แสดงความยินยอม มอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็ก และมอบอำนาจในการให้ความยินยอม ในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแทนมารดาเด็ก โดยบิดามีได้ให้ความยินยอมและมอบอำนาจดังกล่าวด้วย สถานสงเคราะห์เด็กจึงไม่มีอำนาจเป็นผู้ให้ความยินยอมแทนบิดาและมารดาของเด็กตามมาตรา ๑๕๔๘/๒๒^๔ และมาตรา ๑๕๔๘/๒๓^๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากยังไม่ปรากฏว่าทั้งบิดาและมารดา ได้ทอดทิ้งเด็ก และการทำหนังสือมอบอำนาจให้สถานสงเคราะห์เด็กเป็นผู้มีอำนาจให้ความยินยอม ในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมแทนบิดามารดาต้องกระทำโดยบิดาและมารดา กรณีนี้กรมกิจการ เด็กและเยาวชนจึงต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของบิดา ตามมาตรา ๑๕๔๘/๒๑^๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(นายนิติวัต โทษะกิตย)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มิถุนายน ๒๕๖๐

^๓โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

^๔มาตรา ๑๕๔๘/๒๒ ในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม ถ้าผู้เยาว์เป็นผู้ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก ให้สถานสงเคราะห์เด็ก เป็นผู้ให้ความยินยอมแทนบิดาและมารดา ถ้าสถานสงเคราะห์เด็กไม่ให้ความยินยอมให้นำความในมาตรา ๑๕๔๘/๒๑ วรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

^๕มาตรา ๑๕๔๘/๒๓ ในกรณีที่ผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้ง แต่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดู ของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก บิดาและมารดาหรือบิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง จะทำหนังสือมอบอำนาจให้สถานสงเคราะห์เด็ก ดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมแทนตนก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น นำความในมาตรา ๑๕๔๘/๒๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หนังสือมอบอำนาจตามวรรคหนึ่งจะถอนเสียมิได้ตราบเท่าที่ผู้เยาว์ยังอยู่ในความอุปการะ เลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กนั้น

^๖โปรดดูเชิงอรรถที่ ๒, ข้างต้น